

Zaak C-621/21

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

6 oktober 2021

Verwijzende rechter:

Administrativen sad Sofia-grad (bestuursrechter in eerste aanleg Sofia, Bulgarije)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

29 september 2021

Verzoekende partij:

WS

Verwerende partij:

Intervyuirasht organ na Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet (hoorinstantie van het staatsagentschap voor vluchtelingen bij de Ministerraad)

Voorwerp van het hoofdgeding

Voorwaarden van richtlijn 2011/95/EU voor het verlenen van internationale bescherming in het geval van gendergerelateerd geweld tegen vrouwen in de vorm van huiselijk geweld; alternatieve mogelijkheid om subsidiaire bescherming te verlenen gelet op de bestaande dreiging van eermoord in het geval van een eventuele terugkeer van verzoekster naar het land van herkomst

Voorwerp en rechtsgrondslag van de prejudiciële verwijzing

Uitlegging van richtlijn 2011/95/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 op grond van artikel 267, tweede alinea, VWEU

Prejudiciële vragen

1. Gelden ingevolge overweging 17 van richtlijn 2011/95 de definities en omschrijvingen van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen van 18 december 1979 en het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld met het oog op de kwalificatie van gendergerelateerd geweld tegen vrouwen als grond voor de verlening van internationale bescherming op grond van het Verdrag van Genève van 1951 betreffende de status van vluchtelingen en op grond van richtlijn 2011/95/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 inzake normen voor de erkenning van onderdanen van derde landen of staatlozen als personen die internationale bescherming genieten, voor een uniforme status voor vluchtelingen of voor personen die in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming, en voor de inhoud van de verleende bescherming, of heeft gendergerelateerd geweld tegen vrouwen als grond voor de verlening van internationale bescherming overeenkomstig richtlijn 2011/95 een autonome betekenis die verschilt van die in de voornoemde instrumenten van internationaal recht?

2. Is, wanneer wordt aangevoerd dat er sprake is van gendergerelateerd geweld tegen vrouwen, uitsluitend het biologische of sociale geslacht van het slachtoffer van vervolging (geweld tegen een vrouw enkel omdat zij een vrouw is) van belang voor de vaststelling van het behoren tot een bepaalde sociale groep als grond van vervolging als bedoeld in artikel 10, lid 1, onder d), van richtlijn 2011/95, en kunnen de concrete vormen/handelingen/daden van vervolging zoals vermeld in de niet-limitatieve lijst in overweging 30, bepalend zijn voor de „zichtbaarheid van de groep in de samenleving”, dat wil zeggen het onderscheidende kenmerk ervan, afhankelijk van de omstandigheden in het land van herkomst, of kunnen deze handelingen enkel betrekking hebben op de daden van vervolging in de zin van artikel 9, lid 2, onder a) of f), van richtlijn 2011/95?

3. Wanneer de persoon die om bescherming verzoekt, aanvoert dat er sprake is van gendergerelateerd geweld in de vorm van huiselijk geweld, is dan het biologische of sociale geslacht een voldoende grond voor de vaststelling van het behoren tot een bepaalde sociale groep in de zin van artikel 10, lid 1, onder d), van richtlijn 2011/95 of moet nog een onderscheidend kenmerk worden vastgesteld, wanneer artikel 10, lid 1, onder d), van richtlijn 2011/95 letterlijk, dus naar de bewoordingen ervan, wordt uitgelegd, op grond waarvan de voorwaarden cumulatief zijn en de genderspecten alternatief van aard zijn?

4. Wanneer de verzoekende persoon aanvoert dat er sprake is van gendergerelateerd geweld in de vorm van huiselijk geweld door een niet-overheidsactor waarvan de vervolging uitgaat, in de zin van artikel 6, onder c), van richtlijn 2011/95, moet dan artikel 9, lid 3, van richtlijn 2011/95 aldus worden uitgelegd dat het voor de vaststelling van het oorzakelijk verband volstaat dat er een verband bestaat tussen de in artikel 10 genoemde gronden van vervolging en de daden van vervolging in de zin van lid 1, of moet het ontbreken van

bescherming tegen de gestelde vervolging dwingend worden aangetoond of is er sprake van een verband in die gevallen waarin de niet-overheidsactoren waarvan de vervolging uitgaat, de afzonderlijke daden van vervolging/geweld als zodanig niet als gendergerelateerd ervaren?

5. Kan de feitelijke dreiging van eermoord bij een eventuele terugkeer naar het land van herkomst rechtvaardigen dat subsidiaire bescherming wordt verleend op grond van artikel 15, onder a), van richtlijn 2011/95 juncto artikel 2 EVRM (niemand mag opzettelijk worden gedood), indien aan de overige voorwaarden daarvoor is voldaan, of moet deze dreiging worden beschouwd als schade in de zin van artikel 15, onder b), van richtlijn 2011/95 juncto artikel 3 EVRM, zoals uitgelegd in de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in het kader van een algemene beoordeling van het risico op verdere daden van gendergerelateerd geweld, of volstaat het voor de verlening van een dergelijke bescherming dat de verzoekende persoon zich subjectief niet onder de bescherming van het land van herkomst wil stellen?

Aangehaalde Unierechtelijke bepalingen

Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, artikel 78, lid 1

Richtlijn 2011/95/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 inzake normen voor de erkenning van onderdanen van derde landen of staatlozen als personen die internationale bescherming genieten, voor een uniforme status voor vluchtelingen of voor personen die in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming, en voor de inhoud van de verleende bescherming, met name overwegingen 17, 29 en 30 alsmede artikel 2, onder d) en f), artikel 4, lid 3, onder c), artikel 6, artikel 7, lid 2, artikel 9, leden 1 tot en met 3, en artikel 10, leden 1 en 2

Richtlijn 2013/32/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 betreffende gemeenschappelijke procedures voor de toekenning en intrekking van de internationale bescherming, met name artikel 33, lid 2, en artikel 40, leden 2 en 3

Resolutie van het Europees Parlement (EP) van 8 maart 2016 over de situatie van vrouwelijke vluchtelingen en asielzoekers in de EU (2015/2325(INI)) (hierna: „resolutie van het EP van 8 maart 2016”), met name de punten 13, 15 en 18

Resolutie van het Europees Parlement van 12 september over het voorstel voor een besluit van de Raad betreffende de sluiting door de Europese Unie van het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld

Resolutie van het Europees Parlement van 4 april 2019 met een verzoek aan het Hof van Justitie om advies over de verenigbaarheid van de Verdragen met de voorstellen voor de toetreding van de Europese Unie tot het Verdrag van de Raad

van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld en over de procedure voor deze toetreding (2019/2678(RSP))

Besluit (EU) 2017/866 van de Raad van 11 mei 2017 over de ondertekening, namens de Europese Unie, van het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, met betrekking tot gendergerelateerd asiel en non-refoulement

Aangehaalde rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie

Arrest (Grote Kamer) van 14 mei 2020, FMS e.a., (gevoegde zaken C-924/19 PPU en C-925/19 PPU, EU:C:2020:367), met name punten 192, 196 en 197

Arrest van 7 november 2013, X e.a., (gevoegde zaken C-119/12–C-201/12, EU:C:2013:720), punten 45 tot en met 47

Arrest van 4 oktober 2018, Ahmedbekova (C-652/16, EU:C:2018:801), punt 89

Aangehaalde bepalingen van internationaal recht

Verdrag betreffende de status van vluchtelingen, ondertekend te Genève op 28 juli 1951, zoals aangevuld en gewijzigd bij het Protocol betreffende de status van vluchtelingen, ondertekend te New York op 31 januari 1967 (hierna: „Verdrag van Genève”), met name de preambule en artikel 1, onder a), punt 2

Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (CEDAW) (hierna: „Verdrag tegen discriminatie van vrouwen”), aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 18 december 1979, met name artikel 1

Algemene aanbevelingen van het CEDAW-comité inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, punten 19, 24 en 25

Verdrag inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, op 7 april 2011 aangenomen door het Comité van Ministers van de Raad van Europa (hierna: „Verdrag van Istanbul”), met name de artikelen 2, 3, 60 en 61

Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (hierna: „EVRM”), met name de artikelen 2, 3 en 15

Aangehaalde rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens

EHRM, arrest van 9 juni 2009, OPUZ tegen Turkije (nr. 33401/02), punten 97 en 98

EHRM, arrest van 20 juli 2010, N tegen Zweden (nr. 23505/09), punten 55, 59, 60, 61 en 62

Nationale wettelijke bepalingen

Zakon za ubezhishteto i bezhantsite (wet inzake asiel en vluchtelingen, hierna: „ZUB”), met name de artikelen 8, 9, 13 en 76 bis, alsmede § 1, punten 5 en 6, van de aanvullende bepalingen bij de ZUB

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure

- 1 Verzoekster WS is onderdaan van de Republiek Turkije en heeft de Koerdische etniciteit. Zij is Soennitisch moslima en is gescheiden. In juni 2018 is zij op legale wijze vanuit Turkije naar Bulgarije vertrokken, met een nationaal paspoort en een werkvisum. Ze kwam aan in de stad Plovdiv (Bulgarije). Via een smokkelaar verkreeg zij een visum voor Duitsland voor een week. Zij reisde per vliegtuig naar Berlijn naar haar tante. Op 21 juni 2018 heeft zij daar een verzoek om bescherming ingediend, maar bij besluit van het Darzhavna agentsia za bezhantsite (staatsagentschap voor vluchtelingen, hierna: „DAB”) van 28 februari 2019 werd zij opnieuw toegelaten in Bulgarije op basis van een overnameverzoek van de Bondsrepubliek Duitsland voor de behandeling van haar verzoek om internationale bescherming.
- 2 Tijdens drie interviews in oktober 2019 heeft verzoekster verklaard dat zij in Turkije problemen had gehad met haar gescheiden echtgenoot BS, aan wie zij door haar familie onder dwang was uitgehuwelijkt en met wie zij drie dochters had. Na verschillende gevallen van geweld, als gevolg waarvan zij herhaaldelijk in opvanghuizen voor vrouwelijke slachtoffers van geweld was geplaatst, had zij in september 2016 haar echtgenoot verlaten en was zij bij een andere man ingetrokken. Met hem is zij in 2017 een religieus huwelijk aangegaan, waaruit een zoon is geboren. Haar biologische familie had haar bij haar geschillen met BS niet gesteund. Zij verklaart voor haar leven te vrezen en legt bewijzen over waaruit blijkt dat zij is bedreigd door haar [ex-]echtgenoot, zijn familie en haar biologische familie, door wie zij vreest te worden vermoord indien zij naar Turkije terugkeert. Van haar eerste echtgenoot is zij sinds september 2018 officieel gescheiden, toen zij Turkije al had verlaten.
- 3 Bij besluit van 21 mei 2020 heeft het hoofd van het DAB het verzoek van WS om internationale bescherming ongegrond verklaard. Die autoriteit acht de redenen die zijn opgegeven voor het verlaten van Turkije, irrelevant voor de gevraagde

internationale bescherming. Volgens het DAB konden deze niet in verband worden gebracht met een van de in de Bulgaarse wet genoemde gronden, namelijk gegronde vrees voor vervolging op grond van ras, godsdienst, nationaliteit, politieke overtuiging of het behoren tot een bepaalde sociale groep. Bovendien heeft verzoekster niet gesteld dat zij werd vervolgd op grond van haar geslacht. Nadat dit besluit bij de rechter was aangevochten, werd het bevestigd door de Administrativen sad Sofia grad (bestuursrechter in eerste aanleg Sofia, Bulgarije) en de Varhoven administrativen sad (hoogste bestuursrechter Bulgarije).

- 4 Op 13 april 2021 heeft WS opnieuw een verzoek om internationale bescherming ingediend, waarbij zij negen aanvullende schriftelijke bewijsstukken heeft gevoegd die zij met het oog op haar persoonlijke situatie en haar land van herkomst relevant acht. Op grond hiervan voert WS aan dat er gronden zijn om haar de vluchtelingenstatus (ingevolge artikel 8, lid 1, ZUB) toe te kennen, omdat zij tot een bepaalde sociale groep behoort, namelijk die van vrouwen die huiselijk geweld hebben ondergaan, en vrouwen die potentieel slachtoffer zijn van eermisdrijven. In het verzoekschrift wordt gesteld dat de vervolging uitgaat van niet-overheidsactoren waartegen de Turkse Staat haar niet kan beschermen, ongeacht de maatregelen die deze Staat neemt. Het bezwaar tegen een eventuele terugkeer naar Turkije is dat de vreemdelinge daar niemand heeft om op terug te vallen en dat zij vreest door haar gescheiden echtgenoot te worden vermoord of het slachtoffer te worden van eermoord door zijn of haar biologische familie of gedwongen te worden opnieuw te trouwen. Zij meent dat haar situatie intussen is verslechterd omdat zij een kind heeft gekregen van een man met wie zij niet is getrouwd. Als nieuwe omstandigheid noemt zij de terugtrekking van Turkije uit de Overeenkomst van Istanbul in maart 2021. WS stelt dat zij voldoet aan de voorwaarden van artikel 9, lid 1, punten 1 en 2, ZUB voor toekenning van de humanitaire status, aangezien zij zou worden blootgesteld aan schendingen van de artikelen 2 en 3 EVRM in het geval van een eventuele terugkeer naar Turkije.
- 5 De hoorinstantie van het DAB heeft het tweede verzoek van WS om de procedure tot verlening van internationale bescherming in te leiden, niet in behandeling genomen. Tegen deze weigering is het beroep van WS bij de verwijzende rechter gericht. Tegen het vonnis van deze rechter kan geen cassatieberoep worden ingesteld. Het is definitief en treedt in werking bij de uitspraak ervan.

Voornaamste argumenten van partijen in het hoofdgeding

- 6 Verzoekster vordert nietigverklaring van het besluit van de hoorinstantie van het DAB. Zij stelt dat zij bij het tweede verzoek om bescherming nieuwe schriftelijke bewijsstukken over haar persoonlijke situatie en haar land van herkomst heeft overgelegd. Zij betoogt dat in haar geval is voldaan aan de wettelijke vereisten voor de toekenning van de vluchtelingenstatus respectievelijk dat zij nieuw bewijsmateriaal heeft overgelegd voor de vereisten voor de toekenning van de humanitaire status volgens de ZUB.

- 7 Verweerster voert verweer tegen het beroep en verzoekt om afwijzing ervan. Zij is van mening dat de schriftelijke bewijzen in het bestreden besluit zijn onderzocht en dat verzoekster met betrekking tot haar persoonlijke situatie en haar land van herkomst geen nieuwe omstandigheden heeft aangevoerd die de vluchtelingenstatus en de humanitaire status in de zin van de ZUB zouden rechtvaardigen en waarmee niet reeds rekening was gehouden bij de eerdere weigering om internationale bescherming te verlenen.
- 8 De verwijzende rechter is van oordeel dat is voldaan aan de voorwaarden voor het indienen van een verzoek om een prejudiciële beslissing bij het Hof van Justitie van de Europese Unie.

Volgens de rechter is de verwijzing ontvankelijk omdat de feitelijke en juridische situatie in de onderhavige zaak binnen de werkingssfeer van het Unierecht valt, namelijk richtlijn 2013/32/EU en richtlijn 2011/95/EU. De verwijzende rechter merkt op dat hij geen arresten van het Hof over identieke kwesties heeft kunnen vinden die nuttig zouden zijn voor de beslechting van het bij hem aanhangige geschil.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzingsbeslissing

- 9 Volgens de verwijzende rechter houdt de beoordeling van het bestaan van nieuwe elementen in het vluchtelingenverleden van verzoekster rechtstreeks verband met het onderzoek of zij voldoet aan de materiële voorwaarden voor verlening van internationale bescherming op grond van richtlijn 2011/95. Rekening houdend met overweging 17 van deze richtlijn schetst de verwijzende rechter de mogelijke instrumenten van internationaal recht die volgens deze bepaling bindend zijn voor de lidstaten. Naast het Vluchtelingenverdrag van Genève en het bijbehorende Protocol betreffende de status van vluchtelingen, zijn dat het Verdrag tegen discriminatie van vrouwen en het Verdrag van Istanbul (met name wat betreft de wettelijke definities in de artikelen 34 tot en met 40). Hoewel laatstgenoemd verdrag niet van toepassing is in Bulgarije (aangezien het volgens de beslissing van het Bulgaarse constitutionele Hof niet verenigbaar is met de Bulgaarse grondwet en dus niet kan worden geratificeerd), is de verwijzende rechter van oordeel dat het in het licht van artikel 10, lid 1, onder d), van richtlijn 2011/95 relevant is om rekening te houden met de omstandigheden in het land van herkomst in het geval van een eventuele terugkeer van verzoekster naar dat land (met name gelet op de terugtrekking van Turkije uit het verdrag).
- 10 De belangrijkste vraag die in de zaak rijst in verband met de toepasselijke internationale verdragen, is of de verwijzende rechter zijn beoordeling van het begrip „gendergerelateerd geweld tegen vrouwen” mag baseren op de wettelijke definities van het Verdrag tegen discriminatie van vrouwen en het Verdrag van Istanbul, dan wel of dit begrip een eigen autonome betekenis heeft. Om deze aspecten te verduidelijken, werd **de eerste vraag** geformuleerd.

- 11 Wat de **tweede prejudiciële vraag** betreft, is de verwijzende rechter van oordeel dat de algemene aanbevelingen van het CEDAW-comité van de Verenigde Naties inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (hierna: CEDAW-comité), nummers 19, 24 en 25, nuttige richtsnoeren voor de uitlegging bieden. Volgens deze richtsnoeren wordt gendergerelateerd geweld gedefinieerd als geweld dat is gericht tegen een vrouw omdat zij een vrouw is, of dat vrouwen buitensporig treft, en voorts als geweld dat is gericht tegen groepen vrouwen die tot kwetsbare of achtergestelde groepen behoren, of tegen groepen vrouwen die, naast de discriminatie die tegen hen als vrouw is gericht, ook het slachtoffer kunnen zijn van meervoudige discriminatie op bijkomende gronden zoals ras, etnische of religieuze identiteit, handicap, leeftijd of andere factoren.
- 12 Ook het Verdrag van Istanbul definieert „gendergerelateerd geweld tegen vrouwen” als geweld dat gericht is tegen een vrouw omdat zij een vrouw is, en „geweld tegen vrouwen” als een schending van de mensenrechten. Volgens de verwijzende rechter kan deze schending van de mensenrechten in verband worden gebracht met de vervolgingsdaden in de zin van artikel 9, lid 1, van richtlijn 2011/95. Voorts definieert het Verdrag van Istanbul „huiselijk geweld” als alle vormen van fysiek, seksueel, psychologisch of economisch geweld dat plaatsvindt binnen het gezin of het huishouden of tussen voormalige of huidige echtgenoten of partners, ongeacht of de dader in dezelfde woning als het slachtoffer verblijft of heeft verbleven. Volgens de verwijzende rechter komen de aldus gereguleerde specifieke handelingen van gendergerelateerd geweld tegen vrouwen overeen met de daden van vervolging als bedoeld in artikel 9, lid 2, onder a) en f), van richtlijn 2011/95.
- 13 Vervolgens houdt de verwijzende rechter rekening met de resolutie van het EP van 8 maart 2016. Hierin wordt benadrukt dat gendergerelateerde vormen van geweld en discriminatie, zoals seksueel geweld, gedwongen huwelijken, huiselijk geweld, zogeheten eermisdrijven en gecriminaliseerde genderdiscriminatie, vormen van vervolging zijn en geldige motieven moeten zijn om asiel aan te vragen in de EU. De verwijzende rechter houdt echter ook rekening met de conclusie van advocaat-generaal G. Hogan van 11 maart 2021 in adviesprocedure 1/19, die op verzoek van het Europees Parlement is ingeleid (EU:C:2021:198). Volgens punt 161 van de conclusie voorziet het Unierecht momenteel niet algemeen in de verplichting om geweld tegen vrouwen te erkennen als een vorm van vervolging die aanleiding kan geven tot de status van vluchteling.
- 14 Wat de kwalificatie van gendergerelateerd geweld tegen vrouwen als grond voor verlening van internationale bescherming betreft, twijfelt de verwijzende rechter over de uitlegging van het begrip „behoren tot een bepaalde sociale groep” in de zin van artikel 10, lid 1, onder d), van richtlijn 2011/95. Met name de vraag of het biologische/sociale geslacht van het slachtoffer van vervolging (geweld tegen een vrouw enkel en alleen omdat zij een vrouw is) volstaat om een dergelijk behoren tot een groep aan te tonen. Of kunnen de concrete vormen/handelingen/daden van vervolging doorslaggevend zijn voor de „zichtbaarheid van de groep in de samenleving” (dat wil zeggen het onderscheidende kenmerk ervan zijn), waarbij

rekening zou moeten worden gehouden met de omstandigheden in het land van herkomst. Ten slotte vraagt hij zich af, of deze handelingen enkel betrekking kunnen hebben op daden van vervolging in de zin van artikel 9, lid 2, onder a) en b), van richtlijn 2011/95, met andere woorden, of, gelet op de letterlijke uitlegging van artikel 10, lid 1, onder d), van richtlijn 2011/95, op basis van de bewoordingen ervan, nog een onderscheidend kenmerk van de groep moet worden vastgesteld.

- 15 In zijn overwegingen met betrekking tot de **derde prejudiciële vraag** merkt de verwijzende rechter op dat artikel 10, lid 1, onder d), van richtlijn 2011/95 het behoren tot een bepaalde sociale groep definieert aan de hand van twee voorwaarden die cumulatief aanwezig moeten zijn. Ten eerste moeten de leden van de groep „een aangeboren kenmerk vertonen” of „een gemeenschappelijke achtergrond hebben die niet gewijzigd kan worden”, of een kenmerk of geloof delen „dat voor de identiteit of de morele integriteit van de betrokkenen dermate fundamenteel is, dat van de betrokkenen niet mag worden geëist dat zij dit opgeven”. Ten tweede moet deze groep in het betrokken land een eigen identiteit hebben, omdat zij in haar directe omgeving als „afwijkend” wordt beschouwd.
- 16 Tegelijkertijd worden in dezelfde bepaling genderaspecten, waaronder genderidentiteit, expliciet genoemd als relevant voor het begrip, evenwel door het gebruik van het voegwoord „of”, dat een aanwijzing is voor het bestaan van alternatieven: voor de vaststelling of iemand tot een bepaalde sociale groep behoort of wanneer een kenmerk van een dergelijke groep wordt geïdentificeerd.
- 17 De verwijzende rechter benadrukt dat de definitie van het behoren tot een bepaalde sociale groep niet los kan worden gezien van de omstandigheden in het land van herkomst. Hij merkt echter op dat wanneer wordt gepoogd het aangevoerde huiselijk geweld te kwalificeren als een vorm van gendergerelateerd geweld, rekening moet worden gehouden met het feit dat dit geweld vrouwen in alle lagen van de samenleving treft, ongeacht hun leeftijd, opleiding, inkomen, sociale status of land van herkomst. In sommige samenlevingen wordt huiselijk geweld echter te vaak als een persoonlijk probleem beschouwd en te gemakkelijk getolereerd. Dit bemoeilijkt voor de verwijzende rechter verder de veronderstelling dat de concrete vorm/handeling/daad van gendergerelateerd geweld (huiselijk geweld) bepalend is voor de „zichtbaarheid van de groep in de samenleving” als onderdeel van de definitie in artikel 10, lid 1, onder d), van richtlijn 2011/95. Een bijzonder kenmerk van de gestelde gendergerelateerde vervolging is echter dat de geweldpleger een persoon is die het slachtoffer reeds kent, en dat het slachtoffer zich vaak in een positie van economische of andere afhankelijkheid van de geweldpleger bevindt, hetgeen de angst om het geweld te melden vergroot. Als gevolg daarvan loopt het slachtoffer het risico opnieuw slachtoffer te worden van de dader of van de familie. Hierin ziet de verwijzende rechter aanvullende argumenten tegen het feit dat voor het in de onderhavige zaak specifiek aangevoerde huiselijke geweld de vorm/daden van gendergerelateerde vervolging bepalend zijn voor de „zichtbaarheid” van de groep in de samenleving in de zin van de aan de orde zijnde bepaling van richtlijn 2011/95.

- 18 In de overwegingen met betrekking tot de **vierde prejudiciële vraag** trekt de verwijzende rechter de tussenconclusie dat in casu alleen het biologische of sociale geslacht van verzoekster relevant is voor de vaststelling of zij tot een bepaalde sociale groep behoort. De rechter vindt een aanknopingspunt voor voornoemde uitlegging in overweging 30 en in artikel 4, lid 3, onder c), van richtlijn 2011/95. In het bijzonder vormt volgens de verwijzende rechter geweld tegen een vrouw omdat zij een vrouw is, de relevante grond voor vervolging. Het slachtoffer heeft geleden onder een aantal concrete vormen/handelingen/daden van gendergerelateerde vervolging, waaronder het gestelde huiselijk geweld en bedreigingen met eermoord. Indien deze specifieke handelingen/daden door hun aard of herhaling het in artikel 9, lid 1, van richtlijn 2011/95 vastgestelde niveau bereiken en als een ernstige schending van de fundamentele mensenrechten kunnen worden aangemerkt, is gendergerelateerd geweld een grond voor toekenning van de status van vluchteling, mits de verzoeker een gegronde vrees voor vervolging om die reden aantoont.
- 19 Niettegenstaande het voorgaande aarzelt de verwijzende rechter om het vermeende gendergerelateerde geweld in de vorm van huiselijk geweld te beschouwen als een grond voor verlening van internationale bescherming. De vraag rijst hoe het oorzakelijk verband in de zin van artikel 9, lid 3, van richtlijn 2011/95 moet worden vastgesteld in gevallen van vermeend geweld door een niet-overheidsactor waarvan de vervolging uitgaat, in de zin van artikel 6, onder c), van richtlijn 2011/95. Gelet op het gebruik van het voegwoord „of” in overweging 29 en in artikel 9, lid 3, van richtlijn 2011/95, wordt het oorzakelijk verband als volgt uitgelegd: (i) het verband tussen de redenen van vervolging en de daden van vervolging of (ii) het verband tussen de redenen van vervolging en het ontbreken van bescherming tegen daden van vervolging in gevallen waarin er geen verband is tussen de redenen en de daden van vervolging.
- 20 Volgens de definitie in artikel 6, onder c), van richtlijn 2011/95 moet, wanneer de vermeende vervolging uitgaat van een niet-overheidsactor, evenwel worden aangetoond dat de onder a) en b) bedoelde actoren niet in staat of niet bereid zijn bescherming te bieden tegen vervolging of ernstige schade in de zin van artikel 7. In die zin zou in het concrete geval van geweld een oorzakelijk verband met het ontbreken van bescherming in het land van herkomst moeten worden aangetoond. Met het oog hierop stelt de verwijzende rechter tevens de vraag aan de orde of het feit dat noch de niet-overheidsactoren waarvan de vervolging uitgaat, noch de slachtoffers de afzonderlijke daden van vervolging/geweld als zodanig als gendergerelateerd of uitsluitend op grond van het biologische of sociale geslacht tegen het slachtoffer gericht beschouwen, relevant is voor de vaststelling van het oorzakelijk verband in de zin van artikel 9, lid 3, van de richtlijn. Hoe moet deze vraag worden beoordeeld, met name wanneer de verzoekers bij de beschrijving van hun vluchtelingenverleden niet vermelden dat zij „gendergerelateerde problemen” hebben gehad? In casu is de bestuursautoriteit er dan ook van uitgegaan dat „verzoekster meerderjarig is en niet heeft aangegeven te zijn vervolgd op grond van haar geslacht”.

- 21 De **vijfde prejudiciële vraag** wordt door de verwijzende rechter gesteld voor het geval dat de vermeende vervolging in de vorm van gendergerelateerd geweld – huiselijk geweld – geen grond voor toekenning van de vluchtelingenstatus blijkt te zijn. In dat geval zou moeten worden onderzocht of is voldaan aan de voorwaarden voor verlening van subsidiaire bescherming, dat wil zeggen of verzoekster bij een eventuele terugkeer naar haar land van herkomst daadwerkelijk het risico zou lopen op ernstige schade in de zin van artikel 2, onder f), juncto artikel 15, onder a) en b), van richtlijn 2011/95. In dit verband houdt de verwijzende rechter rekening met overweging 34 van richtlijn 2011/95, gelezen in samenhang met de artikelen 2 en 3 EVRM, alsmede met artikel 3, onder a), van het Verdrag van Istanbul en de punten 1 en 7 van de algemene aanbeveling nr. 19 van het CEDAW-comité. In deze bepalingen wordt gendergerelateerd geweld omschreven als een schending van de fundamentele rechten en vrijheden van de mens.
- 22 In deze context stelt de verwijzende rechter de vraag aan de orde, hoe de gestelde dreiging van eermoord moet worden gekwalificeerd met het oog op subsidiaire bescherming, dat wil zeggen of deze dreiging volstaat om vast te stellen dat er sprake is van een reëel risico op het lijden van ernstige schade in de zin van artikel 15, onder a), van richtlijn 2011/95 of dat zij moet worden uitgelegd als een onmenselijke of vernederende behandeling in de zin van artikel 15, onder b), van richtlijn 2011/95 juncto artikel 3 EVRM, gelet op het door verzoekster aangevoerde gevaar om opnieuw te worden uitgehuwelijkt en van stigmatisering in de samenleving, die alleenstaande vrouwen die een buitenechtelijk kind hebben gekregen, afkeurt, alsmede op de vrees om opnieuw slachtoffer te worden van de gescheiden echtgenoot of de familie.

De verwijzende rechter wenst in het bijzonder te vernemen of het subjectieve element van de definitie in artikel 2, onder f), van richtlijn 2011/95 („die zich niet onder de bescherming van dat land [...] wil stellen”), met inbegrip van de weigering om gebruik te maken van opvanghuizen voor slachtoffers van huiselijk geweld wegens het vooruitzicht om jarenlang zo goed als opgesloten te zijn, hetgeen velen ertoe brengt – bij gebreke van steun van een man of de familie – terug te keren naar gewelddadige familierelaties, volstaat voor de verlening van subsidiaire bescherming wanneer er een daadwerkelijke dreiging van eermoord bestaat, waarvoor één enkele succesvolle daad van de dader vereist is.